

Adroddiad Blynyddol Craffu 2017-18

CRAFFU YNG NGWYNEDD

Cynghorydd
Seimon Glyn

Cynghorydd
Beth Lawton

Cynghorydd Eryl Jones
-Williams

Cynghorydd
Medwyn Hughes

Cyflwyniad Cadeiryddion

Rydym yn craffu yng Ngwynedd er mwyn ceisio gwneud gwahaniaeth i drigolion Gwynedd.

Mae'r rôl craffu yn cadw hyd braich oddi wrth y gwasanaethau, gan gynnig argymhellion annibynnol i geisio gwella gwasanaethau a dal Aelodau Cabinet i gyfrif am eu perfformiad. Mae hyn yn digwydd trwy graffu ffurfiol mewn pwyllgorau ac hefyd drwy ymchwiliadau neu weithgorau gwella sy'n edrych ar faterion yn ddyfnach ac yn adrodd argymhellion i'r Aelod Cabinet.

Bu 2017/18 yn flwyddyn o newid ym maes craffu yng Ngwynedd, gyda'r trefniadau ar gyfer craffu wedi eu haddasu, a'r ffocws ar geisio sicrhau'r sylw priodol i wahanol feysydd a thrwy hynny wella'r cydbwysedd gwaith rhwng y gwahanol bwyllgorau. Rydym wedi symud i fod yn craffu mwy ar faterion CYN i benderfyniadau gael eu gwneud gan y Cabinet, yn hytrach na chraffu effaith polisiau yn unig.

Bellach mae tri pwyllgor craffu—Cymunedau, Addysg ac Economi, a Gofal, ac elfennau corfforaethol yn cael eu craffu yn y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Mae'r trefniadau craffu newydd yn datblygu'n barhaus, ac rydym yn cydnabod fod gwaith addasu pellach i'w wneud, gan gadw ffocws clir ar geisio gwneud gwahaniaeth i drigolion Gwynedd.

Mae ein diolch yn fawr i drigolion Gwynedd, Aelodau Cabinet, asiantaethau eraill a swyddogion perthnasol sy'n ein cefnogi i geisio sicrhau cyrraedd ein nod.

Cynghorydd Beth Lawton

Cadeirydd y Fforwm Craffu

Cadeiryddion ac Is- gadeiryddion Craffu 2017-18

Pwyllgor Craffu Cymunedau

Cadeirydd - Cynghorydd Simon Glyn

Is-gadeirydd - Cynghorydd Mike Stevens

Pwyllgor Craffu Gofal

Cadeirydd - Cynghorydd Eryl Jones-Williams

Is-gadeirydd - Cynghorydd R. Medwyn Hughes

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi

Cadeirydd - Cynghorydd Beth Lawton

Is-gadeirydd - Cynghorydd Nia Jeffreys

Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu

Cadeirydd - Cynghorydd R Medwyn Hughes

Is-gadeirydd - Cynghorydd John Brynmor
Hughes

Cynnwys

Pwyllgor Craffu Gofal.....5-9

Cefnogi Teuluoedd	Tud. 5
Plant Mewn Gofal	Tud 6
Iechyd ym Mlaenau Ffestiniog	Tud 7
Materion Eraill	Tud 8-9

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi.....10-15

Addysg yng Ngwynedd	Tud 10-11
Newid Gwasanaethau	Tud 12-13
Strategaeth Uwchradd	Tud 14
Materion Eraill	Tud 15

Pwyllgor Craffu Cymunedau..... 16-20

Hawliau Tramwy	Tud 16
Hylendid Bwyd	Tud 17
Cynllunio a'r Iaith Gymraeg	Tud 18
Materion Eraill	Tud 19-20

Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu..... 21

Cefnogi Teuluoedd

Teuluoedd cryf a llewyrchus gyda chyfle i bawb dyfu a datblygu yw calon cymdeithas hapus a llwyddiannus.

Rydym yn gwybod bod rhai teuluoedd yng Ngwynedd yn byw gyda nifer o broblemau cymhleth fel diweithdra, anghydfod teuluol, dyledion, problemau iechyd a diffyg cartref neu dŷ addas.

Yng Ngwynedd, mae pwyslais ar gefnogi teuluoedd **cyn** i faterion fynd yn ddrwg yn y lle cyntaf.

Mae *Strategaeth Gomisiynu Teuluoedd yn Gyntaf Gwynedd* wedi bod yn ei le ers 2012. Mae'r strategaeth yma'n rhoi pwyslais ar gydweithio gyda gwasanaethau o fewn y Cyngor a gydag asiantaethau allanol gan roi **anghenion y teulu yn gyntaf**.

Fe wnaed adolygiad o'r Strategaeth yn ystod Haf 2017, a gwelwyd bod y strategaeth yn llwyddiannus ond ei bod yn amser i'w ehangu.

Adnabuwyd 10 o egwyddorion ar gyfer y Strategaeth newydd—***Strategaeth Cefnogi Teuluoedd yng Ngwynedd***:

Y prif egwyddor yw:

Sicrhau fod y plentyn a'r teulu'n ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud.

Argymhellion a sylwadau'r Pwyllgor Craffu:

1. Dylid cyflwyno gwaith y Gwasanaeth Plant a Chefnogi Teuluoedd i gyfarfod o'r Cyngor llawn.
2. Nodi llwyddiant cyfraniadau'r Trydydd Sector a gresynu bod Llywodraeth Cymru wedi dod â'r grantiau yma i ben.
3. Nodwyd bod Adran Addysg y Cyngor a'r Bwrdd Iechyd yn bartneriaid cryf
4. Angen rhoi sylw penodol i ddiffyg sgiliau ymysg rhai plant gan gynnwys iaith a llafaredd.
5. Cefnogi'r bwriad i ymestyn y ddarpariaeth ar draws y Sir ac i gydweithio'n draws asiantaethol gan gynnwys y trydydd sector.
6. Cadw golwg ar lwyddiant cynllun peilot gyda Wardeniaid Tai ym Maesgeirchen, Bangor.
7. Atgoffwyd yr Aelod Cabinet o'r angen i gyfarch anghenion plant gydag anabledau.

[Dolen i'r Adroddiad a'r Cofnod](#)

Plant mewn Gofal

Pwrpas y Gwasanaeth yma ydi gofalu am blant pan nad ydi rhieni'n medru gwneud hynny am nifer o resymau.

Mae hyn yn cynnwys sefyllfaoedd lle mae'r rhieni'n dreisgar, yn methu darparu gofal digonol neu lle nad oes rhiant neu ofalwr ar gael.

- Mae'r nifer o blant mewn gofal ar gynnydd yng Ngwynedd ac yn gyffredinol ar draws y wlad. Gwelwyd cynnydd o 6% yn y Sir eleni gyda 231 o blant mewn gofal (Chwefror 2018).
- Rhoddwyd ystyriaeth gan yr Aelodau Craffu i'r elfennau canlynol:
  - ⇒ Math o leoliad—gyda rhieni, byw'n annibynnol, gofal preswyl, maethu a mabwysiadu.
  - ⇒ Rhesymau dros ddod i ofal.
  - ⇒ Lleoliadau o fewn y Sir a thu allan.
  - ⇒ Cymariaethau gyda siroedd eraill.
  - ⇒ Achosion Llys.
  - ⇒ Gwaith y Tîm Trothwy.
  - ⇒ Enghreifftiau o Achosion.

Nodwyd bod pob un o gynghorwyr Gwynedd yn Rhiant Corfforaethol gyda chyfrifoldeb dros ystyried gwybodaeth yn ofalus am ba mor dda mae'r Cyngor yn cefnogi canlyniadau i'r 231 o blant mewn gofal ac fe anogwyd pawb i fynychu'r hyfforddiant.

- 1 Sicrhawyd y Pwyllgor bod y Gwasanaeth yn ymateb yn brydlon, yn amserol ac yn cymryd camau i ddiogelu ymhob achos.
- 2 Mae canlyniadau ar lefel TGAU a Lefel A ymysg y gorau yng Nghymru.
- 3 Gofynnwyd am gyflwyniadau arbenigol ar waith y Tîm Trothwy yn y dyfodol.
- 4 Bod ymyrraeth gynnar y Tîm Trothwy yn allweddol.
- 5 Nodwyd nad oedd gan Weithwyr Cymdeithasol ddim mwy na 22 achos ar unrhyw adeg.

[Dolen i'r Adroddiad a'r Cofnod](#)

Iechyd ym Mlaenau Ffestiniog

Fe ad-drefnwyd gwasanaethau iechyd gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr yn ardal Blaenau Ffestiniog yn ddiweddar. Er bod y ddarpariaeth newydd yn cynnwys Canolfan Iechyd newydd, mae peth pryder yn lleol nad oes darpariaeth addas ar gyfer gwasanaethau pelydr X, mân anafiadau na digon o wlâu i gleifion

Cynhaliwyd Cyfarfod Arbennig o'r Pwyllgor Craffu Gofal ym mis Medi 2017 pan ystyriwyd tystiolaeth gan y Bwrdd Iechyd a Phwyllgor Amddiffyn Ysbyty Coffa Ffestiniog. Gofynnwyd i'r Bwrdd Iechyd:

- ⇒ Rannu'r holl wybodaeth ynglŷn â'r penderfyniad.
- ⇒ Cynnal adolygiad annibynnol o'r ddarpariaeth newydd
- ⇒ Ystyried diffygion ymgysylltu ac ymgynghori er mwyn gwella.
- ⇒ Gofynnwyd i'r Aelodau Cabinet Amgylchedd ac Oedolion, Iechyd a Llesiant i gynnal asesiad o hwylustod cludiant cyhoeddus yn yr ardal.
- ⇒ Gofynnwyd i Aelodau Cabinet Tai ac Oedolion, Iechyd a Llesiant gydweithio gyda phartneriaid perthnasol er mwyn gwella'r ddarpariaeth o gar-trefi addas i bobl hŷn yn yr ardal.
- ⇒ Gofynnwyd i'r Bwrdd Iechyd a Chyngor Gwynedd gydweithio i recriwtio mwy o staff gofal ac iechyd i'r ardal ac i Wynedd gyfan.

[Dolen i'r Adroddiad a'r Cofnod](#)

Materion eraill sydd wedi cael sylw gan Aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal

- Iechyd Meddwl - Gwaith a chynlluniau datblygol yn rhanbarthol
- Eiriolaeth - Gwybodaeth am drefniadau rhanbarthol a chenedlaethol newydd
- Pobl Ifanc sy'n gadael gofal—gwybodaeth am y gwasanaethau ymyrraeth gynnar a chanlyniadau i unigolion
- Gofalwyr—Cafwyd adroddiad cynnydd ar 30 Ionawr 2017 ar gyflawni argymhellion ymchwiliad craffu i gefnogi gofalwyr di-dâl.
- Talu am Wasanaethau Gofal—Cafwyd diweddariad ar effaith cyflwyno'r polisi newydd ar ddefnyddwyr gwasanaeth.
- Cefnogi Pobl Anabl Gwynedd—sefydlwyd Gweithgor o aelodau i gynnal ymchwiliad i asesu'r gwasanaeth a gynigir i bobl Gwynedd gan ALAC (Gwasanaeth Cyfarpar ac Aelodau Artiffisial) Gogledd Cymru.
- OPUS—Cafwyd diweddariad ar y Cynllun sy'n gweithio gydag unigolion sydd ag anableddau dysgu a phroblemau iechyd meddwl i'w cynorthwyo i dderbyn hyfforddiant a gwaith.
- Gwasanaeth Anableddau Dysgu—yn dilyn cynnal arolwg gan Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru fe wiriwyd bod y Cynllun Gweithredu wedi'i gwblhau.
- Tai Cymdeithasol—ystyriwyd gwybodaeth am dai gwag a nododd yr Aelodau eu dymuniad bod unrhyw arian ychwanegol a ddaw o'r premiwm treth cyngor ar ail gartrefi a chartrefi gwag yn cael ei ailfuddsoddi at ddibenion dod â thai gwag yn ôl i ddefnydd.
- Gofal Cartref—ystyriwyd manylion gwaith datblygol o safbwynt rhanbarthol a'r cynlluniau yn ardal Tywyn.
- Deddf Llesiant 2014—cafwyd gwybodaeth am gynlluniau ac effaith cychwynnol yn sgil cyflwyno'r Ddeddf.
- Cynllun Cydweithio Gofal-Iechyd yn Ysbyty Alltwen—ystyriwyd diweddariad .
- Gwaith Rhanbarthol—cafwyd gwybodaeth am waith Bwrdd Rhif 9 ar draws y gogledd.
- Cwynion Gwasanaethau Cymdeithasol—ystyriwyd Adroddiad Blynyddol Oedolion, Iechyd a Llesiant ar gyfer 2016-17 a gwnaed sylwadau i'r Aelod Cabinet eu hystyried cyn cyflwyno'i adroddiad i'r Cabinet.
- Digartrefedd— ystyriwyd adroddiad ar effaith y cynlluniau budd-daliadau newydd ar ddigartrefedd. Nodwyd bod pwysau ychwanegol

Materion eraill sydd wedi cael sylw gan Aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal (parhad)

- Cartrefi Cymunedol Gwynedd—craffwyd gwaith Cartrefi Cymunedol Gwynedd am y flwyddyn 2016-17.
- Bwrdd Gofal-Iechyd y Canolbarth—mae dau Aelod o'r Pwyllgor yn craffu gwaith y Bwrdd ar y cyd gyda chynrychiolwyr o Bowys a Cheredigion.
- Polisi Gosod Tai—Cafwyd gwybodaeth am opsiynau a gyflwynwyd i symud i drefn bandio sydd yn rhoi blaenoriaeth yn seiliedig â chysylltiadau cymunedol, ond bod angen mwy o wybodaeth ynglŷn â'r sistem

Materion eraill a gyfeiriwyd at Raglen Waith 2018-19

Cyfeiriwyd y canlynol at Raglen Waith Craffu y flwyddyn nesaf:

- Frondeg, Caernarfon—datblygu model llety newydd ar gyfer oedolion gydag anableddau dysgu.
- Swyddogion Awtistiaeth—diweddariad ar effaith eu gwaith
- Gofal Ysbaid
- Anawsterau Recriwtio
- Effaith Arbedion a Thoriadau—ystyried effaith 10 mlynedd ers cyflwyno'r Strategaeth Arbedion gyntaf yn 2007 ym maes Gofal.
- Cyfarfodydd Achos—yn dilyn trosglwyddo o Frondeg Pwllheli i Ffordd y Cob ystyried addasrwydd yr adnoddau.
- Tâl Gweithwyr Gofal—angen eglurder am y trefniadau newydd
- Plant gydag Anableddau—angen rhoi ystyriaeth cyson fel rhan o adroddiadau a phenodi pwnc penodol i'w graffu.

Materion a gyfeiriwyd ymlaen

- Diogelu— Cafodd Adroddiad Blynyddol y Panel Strategol Diogelu ar gyfer 2016-17 ei graffu gan y Cyngor llawn ar 5 Hydref 2017.
- Tlodi—ystyried y sefyllfa o safbwynt Tlodi Plant, Tlodi Anabledd a Thlodi Tanwydd (Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi).
- Cydlynu Gwasanaethau Iechyd— rhwng y Bwrdd Iechyd a Meddygfeydd (Cyngor Iechyd Cymuned)

Addysg yng Ngwynedd

Mae llwyddiant a chyflawni potensial ein plant a'n pobl ifanc yn un o'r materion pwysicaf i'r sir .

Yn y flwyddyn diwethaf, bu'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn edrych ar nifer o wahanol eflennau o'r gwasanaeth, gan gynnwys canlyniadau arholiadau, materion penodol yng nghfnod allweddol un, cefnogaeth Gwe a'r Awdurdod Addysg ac egwyddorion addysg i'r dyfodol.

ADDYSG ADDAS I BWRPAS

Wrth ystyried gwahanol elfennau o'r gwasanaeth addysg dros y blynyddoedd diwethaf, mae'r argymhellion yn clymu nôl at arweinyddiaeth gadarn a chryf, a'r amodau priodol i alluogi arweinwyr (nawr ac i'r dyfodol) i arwain a datblygu i'w potensial.

Mae tair egwyddor sylfaenol wedi eu datblygu fel sail i gyfundrefn addysg fydd yn mynd i'r afael a'r problemau hyn ac yn darparu addysg i'r ansawdd orau posib' i'r dyfodol.

- cyfundrefn o ysgolion uwchradd hyfyw
- dau ystod oedran o fewn yr un dosbarth **yn y cynradd**
- oddeutu 80% o amser di-gyswllt i'r Pennaeth i ganolbwyntio ar faterion arweinyddiaeth **yn y cynradd**

Roedd yr Aelodau craffu yn gefnogol i'r egwyddorion a nodwyd uchod, ond bydd angen craffu ymhellach er mwyn sicrhau dealltwriaeth lawn o oblygiadau gweithredu ar lawr gwlad.

Addysg yng Ngwynedd

CANLYNIADAU ADDYSGIADOL HAF 2017

Bu i'r Pwyllgor edrych ar ganlyniadau'r haf ar draws yr ystod oedranau. Adroddwyd fel a ganlyn:

- ⇒ Pryder ynghylch cyrhaeddiad yn y cyfnod Sylfaen. Bu i aelodau'r pwyllgor edrych ar y mater mewn manylder mewn cyfarfod pellach yn dilyn codi'r pryder yma.
- ⇒ Cyrhaeddiad cadarn yn Cyfnod Allweddol 2 a Chyfnod Allweddol 3
- ⇒ Gostyngiad ym mherfformiad dangosydd TL2+, a hynny yn unol a'r darlun cenedlaethol o ganlyniad i'r newidiadau yn y ffordd o adrodd a newidiadau yn y gofynion arholi
- ⇒ Perfformiad Gwynedd A*-E yn Cyfnod Allweddol 5 ychydig yn uwch na pherfformiad Gwynedd yn 2016.

Gyda maes mor allweddol bwysig i ddisgyblion Gwynedd bydd aelodau'r Pwyllgor yn parhau i gadw golwg ar hyn.

CEFNOGAETH GWE

Mae Consortiwn GwE yn darparu cefnogaeth addysgol i holl awdurdodau Gogledd Cymru. Mae aelodau'r Pwyllgor wedi edrych os yw Gwynedd yn cael cefnogaeth deg gan GwE, ac yn comisiynu'r gefnogaeth sydd ei angen ar Wynedd.

Roedd Aelodau'r pwyllgor yn gyffredinol hapus, ond yn pwysleisio'r angen i herio'r ddarpariaeth yn barhaus yn ogystal a pharhau gyda'r cydweithio da.

Newid gwasanaethau

Yn sgil y wasgfa ariannol barhaus, mae'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi wedi edrych ar sut i ddarparu gwasanaethau mewn ffordd wahanol ar fwy nag un achlysur eleni.

GWASANAETH IEUENCTID

Maes heriol y bu i'r Pwyllgor ei graffu oedd y gwasanaeth ieuencid. Gyda'r angen am arbedion yn y maes, sefydlwyd gweithgor i edrych a cheisio cael dealltwriaeth ar y gwahanol opisynau posib' ar gyfer gwasanaeth newydd a fyddai'n

- Gynaliadwy a theg
- Fforddiadwy
- Ateb gofynion pobl ifanc i'r dyfodol.

Bu'n faes lle bu cryn drafodaethau, ac ni lwyddodd y Pwyllgor i ddod i farn nac argymhellion penodol am ddyfodol y gwasanaeth. Roedd rhai Aelodau yn gwyro tuag at gadw'r ddarpariaeth draddodiadol, ac eraill am addasu i'r dyfodol.

Fodd bynnag, nododd y pwyllgor y sylwadau isod:

- Y syniad o edrych ar sefydlu clybiau yn y gymuned a chynorthwyo'r clybiau hynny i sefydlu eu hunain.
- Cysylltu gyda'r cynghorau cymuned a thref i weld sut y gellir eu cynorthwyo i gynnal gweithgareddau a phrosiectau ar ran y Gwasanaeth Ieuencid.
- Bod pryder ynglŷn â'r effaith ar y bobl ifanc hynny sy'n byw mewn ardaloedd di-freintiedig yn benodol o ran cael mynediad at y gwasanaeth
- A phryder hefyd ynglŷn â'r effaith ar yr iaith.

Newid gwasanaethau

SEFYDLU CWMNI HAMDDEN.

Mae Aelodau'r Pwyllgor yn cefnogi'r angen am ddarparu cyfleusterau hamdden i bobl Gwynedd er mwyn hybu pawb i fyw bywydau iach.

Bu i'r Pwyllgor edrych ar yr arbedion yr oedd yn rhaid i'r gwasanaeth eu cyflawni - gan edrych ar yr opsiynau i wneud hynny heb orfod cau nifer o ganolfannau neu gynyddu ffioedd aelodaeth ar raddfa sylweddol.

Cefnogodd y pwyllgor yr opsiwn i'r Cyngor ffurfio Cwmni sy'n cael ei reoli gan y Cyngor, gan fod hynny am ddod a'r arbedion angenrheidiol i'r Cyngor tra hefyd yn diogelu staff a'r gwasanaethau sy'n cael eu cynnig ar hyn o bryd.

Cododd y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi nifer o bwyntiau:-

- Yr angen am arweinydd deinamig i'r Cwmni
- Cyfleon i hyrwyddo a marchnata'r gwasanaethau sydd ar gael yn fwy creadigol
- Parhau i gefnogi cynlluniau llwyddiannus mewn canolfannau unigol
- Yr angen am drefniadau llywodraethu cadarn a rheolaeth o'r ddarpariaeth fel y gellir diogelu staff a pharhau i gynnal safonau uchel a darpariaeth ddwy-ieithog.

Mae'r Cyngor llawn wedi penderfynu mai dyma'r ffordd orau ymlaen, ac mae'r gwaith o sefydlu'r Cwmni yn digwydd. Bydd y Pwyllgor craffu yn parhau i gadw golwg ar ddatblygiadau dros y misoedd i ddod.

Strategaeth Iaith Uwchradd

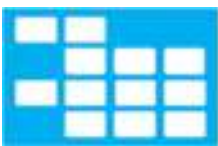
O gofio targed Llywodraeth Cymru i gynyddu'r nifer o siadardwyr Cymraeg yn sylweddol erbyn 2050, roedd Aelodau'r Pwyllgor yn awyddus i edrych sut mae'r Awdurod yn bwriadu annog ein pobl ifanc yn ein hysgolion uwchradd (a'n colegau) i siarad Cymraeg yn yr ysgol ac yn gymdeithasol.

Nododd y pwyllgor bwysicrwydd:

- * Dilyniant rhwng y Siarter Iaith sy'n cefnogi'r disgyblion cynradd a'r Strategaeth Iaith ar gyfer yr uwchradd
- * Rôl cynghorau ysgol er mwyn sicrhau perchogiaeth o'r Strategaeth
- * Rôl ysgolion i gynorthwyo trefnu "gigiau" Cymraeg, a'r angen i hyrwyddo bywyd cymdeithasol trwy'r Gymraeg—gan gynnwys Cyfathrebu'n ddigidol yn Gymraeg.

Nod
Llywodraeth
Cymru o
gyrraedd miliwn
o siaradwyr
Cymraeg erbyn
2050!

TWF Economaidd Gogledd Cymru

north wales economic ambition board
bwrdd uchelgais economaidd gogledd cymru

Mae mwy a mwy o brosiectau a gwaith yn digwydd yn rhanbarthol erbyn hyn, ac un o'r prosiectau hynny yw datblygu ffyniant economaidd ar draws Gogledd Cymru. Mae'r gwaith rhwng chwe awdurdod y gogledd wedi carlamu yn ei flaen eleni, ac yn parhau i ddatblygu.

Mae'n ddatblygiad cyffroes gyda phosibiliadau gwych i'r Gogledd ac i Wynedd.

Mae'n gyfnod heriol hefyd i sicrhau adnabod y prosiectau cywir a sicrhau fod budd i Wynedd, gan gynnwys de'r Sir .

Mae gweithdai i sicrhau fod holl Aelodau'r Cyngor yn ymwybodol o'r datblygiadau sy'n digwydd yn y maes wedi eu cynnal yn sgil argymhellion yr Aelodau craffu.

Materion eraill sydd wedi cael sylw gan y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi

CYFNOD SYLFAEN

Roedd pryder ynghylch cyrhaeddiad yn y cyfnod Sylfaen, a chafwyd adroddiad pellach i sicrhau fod materion yn gwella ac athrawon yn cael cefnogaeth briodol.

GWASANAETHAU CEFNOGOL ADDYSG

Adroddwyd ar ganlyniadau yr ymchwiliad craffu am gefnogaeth gwasanaethau cefnogol addysg, gyda'r Aelod Cabinet yn derbyn y 6 argymhelliad.

SWYDDFEYDD ARDAL

Bu'r datblygiadau gyda'r Swyddfeydd ardal newydd yn ystyriaeth gan y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi. Bydd y pwyllgor yn edrych ymhellach ar effaith y datblygiad yma yn ystod 2018/19.

ADRODDIADAU'R PWYLLGOR

Gellir gweld holl adroddiadau a ystyriwyd gan y Pwyllgor trwy ddilyn y ddolen isod.

[Dolen i dudalen cyfarfodydd 2017-18](#)

Hawliau Tramwy

- Mae Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau priffyrdd fel Cyngor Gwynedd i baratoi a chyhoeddi Cynllun Gwella Hawliau Tramwy (CGHT).
- Cafodd y Cynllun cyntaf ei lunio yn 2007 a'l adolygu llynedd.
- Yn dilyn cynnal ymgynghoriad cyhoeddus fe gafodd y Cynllun Gweithredu drafft ei graffu gan Aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 7 Rhagfyr 2017.
- Bydd y CGHT yn cael ei ddefnyddio fel sail ar gyfer cynlluniau manwl.

Nodwyd y sylwadau yma gan y craffwyr:

- Mae'r rhaglen waith yn heriol o ystyried rhaglen arbedion y Cyngor.
- Mae angen gwella'r mynediad at wybodaeth am lwybrau a mapiau i'r cyhoedd.
- Gofynnwyd i'r Aelod Cabinet weld a ellir dylanwadu ar Lywodraeth Cymru i gyflwyno cynllun mudo llwybrau arfordirol (automatic roll back).

Hylendid Bwyd

- Mae pob awdurdod lleol gan gynnwys Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am orfodi gofynion y Ddeddf Diogelwch Bwyd yn lleol.
  - Yn dilyn Ymchwiliad Cyhoeddus i achosion o e.coli 0157 yn ne Cymru ym mis Medi 2005, fe wnaed argymhellion i bob awdurdod yng Nghymru gan gynnwys rheoli ymyraethau mewn busnesau bwyd newydd.
  - Ym mis Mawrth 2014 fe gynhaliwyd archwiliad gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd (ASB) o drefniadau Cyngor Gwynedd. Roedd yr Adroddiad yn cynnwys beirniadaeth lem o ddiffyg cydymffurfiaeth gydag argymhellion i wella.
  - Lluniwyd Cynllun Gweithredu i gyfarch y diffygion a chafwyd adroddiad cynnydd i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ym mis Mai 2015 pryd y nodwyd bod y mwyafrif o'r pwyntiau gweithredu wedi cael eu cyflawni..
  - Cafwyd diweddariad i gyfarfod y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 10 Hydref 2017.
-
- Roedd yr Aelodau'n hapus bod y mwyafrif o'r argymhellion wedi cael eu cyflawni, ond yn bryderus bod arwyddion o ddiffyg adnoddau i gyflawni'r gwaith mewn amser rhesymol yn creu risg i'r Cyngor ac i ddinasyddion y Sir.
  - Bydd yr Aelodau yn gofyn an adroddiad cynnydd pellach y flwyddyn nesaf.

Cynllunio a'r Iaith Gymraeg

- Mae cyfraith cynllunio yng Nghymru yn gymhleth ac yn anodd ei deall mewn mannau.
- Gall cynllunio defnydd tir mewn ffordd effeithiol gyfrannu at ddatblygiad economaidd cadarn, at gadw asedau naturiol ac at wella ansawdd bywyd unigolion a chymunedau.
- Mae polisi cynllunio cenedlaethol yn darparu'r fframwaith polisi i awdurdodau cynllunio lleol baratoi eu Cynlluniau Datblygu yn effeithiol ac fe'i hategir gan Nodiadau Cyngor Technegol (NCT) ar bynciau penodol.
- Yn ogystal, mae modd i awdurdodau lleol lunio Canllawiau Cynllunio Atodol (CCA) er mwyn helpu i sicrhau y caiff polisiau eu deall yn well.
- Fe fabwysiadwyd Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn 2011-26 ym mis Gorffennaf 2017.
- Sefydlwyd Ymchwiliad Craffu ar 7 Rhagfyr 2017 i gyfrannu at lunio'r Canllaw Cynnal a Chreu Cymunedau Nodedig a Chynaliadwy.
- Cyflwynwyd argymhellion yr Ymchwiliad i gyfarfod y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd ar 24 Ebrill 2018.

Dyma'r argymhellion:

- Cynnal ymgyngoriad cyhoeddus ar gyfer datblygiadau o 10+ o dai trefol a 5+ yn wledig.
- Datganiad iaith ac Asesiad iaith ar gyfer pob datblygiad sy'n mynd i ymgyngoriad cyhoeddus.
- Sicrhau mewnbwn arbenigol allanol ar Gynllunio Ieithyddol, Ymchwil, Dadansoddeg, Ymgyngori ac Ymgysylltu.
- Bod yr uchod yn cael cyfle i gyfrannu at y Canllaw drafft cyn ymgyngori arno'n gyhoeddus er mwyn uchafu gwerth o'r ymgyngoriad.

Materion eraill sydd wedi cael sylw gan Aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau

- Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus—Ystyried Cynllun Llesiant drafft Gwynedd a Môn
- Gorfodaeth Gwastraff—ystyriwyd gwybodaeth gefndirol a sefydlwyd Ymchwiliad.
- Gorchmynion Rheoli Cŵn—ystyriwyd gwybodaeth am ofynion y Gorchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus.
- Difa Pla—cafwyd diweddariad ar gynlluniau i wneud yr Uned Rheoli a Difa Pla yn ariannol hunan-gynhaliol. Roedd yr Aelodau'n hapus gyda'r cynnydd.
- Toiledau Cyhoeddus—cadw golwg ar y Cynllun partneriaethu a'r sefyllfa lle mae toiledau wedi cau.
- Trosedd ac Anrhefn—ystyriwyd Adroddiad Blynyddol y Bartneriaeth Trosedd ac Anrhefn. Roedd yr Aelodau'n hapus gyda gwaith y Bartneriaeth.
- Trefn Cynllunio—ystyriwyd y tensiwn rhwng sicrhau derbyn arweiniad gan Swyddogion a'r angen i Aelodau fod yn annibynnol eu barn mewn materion cynllunio. Nodwyd hefyd nad oedd modd bod yn hollol glir am rai data fel ystadegau adeiladau a llety myfyrwyr Bangor.
- Materion Parcio—cafwyd gwybodaeth a thrafodaeth am drefniadau ac effeithiau ar draws y Sir gan gynnwys ymwelwyr, parcio blêr, manau parcio dynodedig a thaliadau electronig.
- Trosi Adeiladau Amaethyddol—ystyriwyd gwybodaeth a rhwystrau i bobl leol a gofynnwyd i'r Aelod Cabinet lobio'r Llywodraeth i wella'r sefyllfa.

Materion eraill sydd wedi cael sylw gan Aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau (parhad)

- Gor-ddatblygiad Meysydd Carafanau—ystyriwyd gwybodaeth am y mater a gwnaed cais i graffu'r Canllaw Cynllunio Atodol Cyfleusterau a Llety i Dwristiaid cyn iddo gael ei fabwysiadu.
- Radicaleiddio— ystyriwyd gwybodaeth am waith Bwrdd CONTEST sy'n anelu i rwystro pobl rhag cael eu tynnu i mewn i derfysgaeth.
- Twr Grenfell—Ystyriwyd gwybodaeth am oblygiadau'r drychineb. Clywodd yr Aelodau nad oes gan y Cyngor unrhyw adeilad wedi'i orchuddio gyda'r deunydd penodol dan sylw.
- Effaith Arbedion a Thoriadau—nodwyd awgrym bod rol i'r Aelodau Craffu i gasglu adborth Defnyddwyr Gwasanaeth.
- Torri Gwair—ystyriwyd adroddiad a oedd yn nodi anhawster i wireddu arbediad ariannol a gwnaed argymhelliad i wario llai ar wlaeu blodau yn hytrach ac i ystyried opsiynau eraill.
- Cydbwysedd Cynaliadwyedd—ystyriwyd gwybodaeth cefndirol
- Man-ddaliadau—ystyriwyd gwybodaeth cefndirol

Materion a gyfeiriwyd ymlaen at Raglen Waith 2018-19

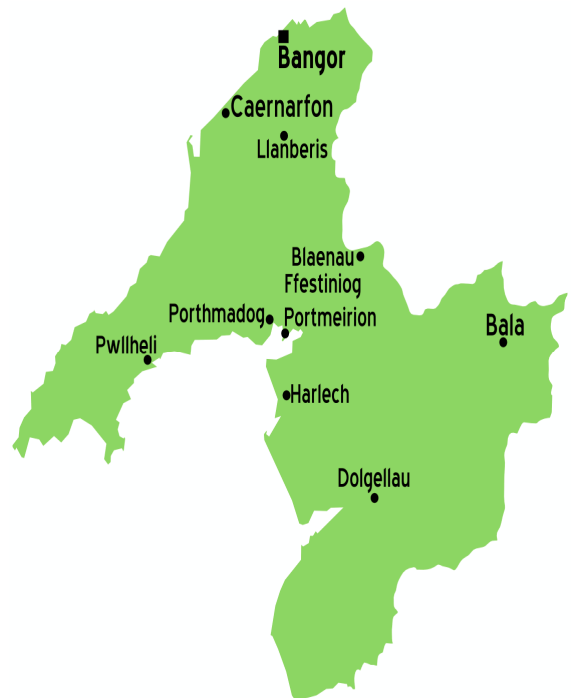
- Datganoli Gwasanaethau—I Gyngorau Tref a Chymuned a sefydliadau eraill.
- Llifogydd—Cynlluniau lliniaru effaith.

Dan y trefniadau craffu newydd mae gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gyfrifoldeb, ymysg cyfrifoldebau eraill, i graffu materion corfforaethol.

Rhodddwyd sylw i graffu'r materion a ganlyn gan y Pwyllgor eleni.

Adolygiad o Ffiniau Etholaethol Gwynedd

Ar hyn o bryd mae 75 cynghorydd yn cynrychioli pobl Gwynedd ar y Cyngor. Mae Comisiwn Ffiniau yn adolygu'r niferoedd hyn, gyda golwg ar eu lleihau. Cafodd y Pwyllgor gyfle i graffu syniadau'r Cyngor ar gyfer wardiau newydd cyn i'r Cyngor symud ymlaen i gyflwyno'r syniadau hynny i'r Comisiwn Ffiniau.

Nododd y pwyllgor bwysicrwydd:

- * Rhoi sylw i anghenion cynrychiolaeth leol effeithiol
- * Effaith y boblogaeth oedd ddim ar y gofrestr etholwyr

Roedd y Pwyllgor o'r farn y byddai'n angenrheidiol i'r Comisiwn ystyried y ffactorau hynny wrth ddod i benderfyniad.

Bydd y wardiau etholaethol yn cael eu newid ar gyfer etholiadau 2022. Nid ydym yn gwybod, hyd yma, pa newid a fydd.

Adolygu polisi'r Cyngor ar ganiatau rhyddhad dewisiol i ardrethi annomestig.

Sefydlwyd gweithgor o aelodau'r pwyllgor i adolygu polisi y Cyngor ar ganiatau rhyddhad dewisiol i ardrethi annomestig gan nad yw'r polisi wedi ei adolygu yn drylwyr ers peth amser.

Bu i'r gweithgor awgrymu newidiadau i'r polisi cyfredol, a'u cyflwyno i'r Aelod Cabinet. Gellir gweld yr adroddiad llawn ar safle we'r Cyngor.

